

PORPÁC

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
2. Porpác bemutatása 6
3. Örökségünk 10
4. Településképi szempontból meghatározó területek Porpácon 14
5. Ajánlások 18
 - Telepítés*
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Színek*
 - Kerítések*
 - Ablakok*
 - Részletek*
6. Jó példák 25
7. Utcák, terek, parkok 26
8. Hirdetések, reklámtáblák 28

BEVEZETÉS

„Az építészet megfagyott zene” hangzott Goethe felkiáltása. És valóban nagyon sok hasonlóságot találhatunk egy zenemű és az építészet között. Az építészet sokszínűségét adja a változatos utcák, terek, épületek sokasága, mint egy zenekarban a sokféle hangszer: fúvósok, vonósok, ütős hangszerek. Ugyanakkor, ha ezek egymásra tekintet nélkül zenélnek, lehet külön. külön még szép a dallam is, amit játszanak, az összkép hamis. Ugyanígy, a házak is lehetnek eltérőek egymástól. Más rendeltetésűek, de ha nincsenek tekintettel egymásra, zavaros, élehetetlen környezetet alakítanak ki.

Porpác kerítés
ritmusa

A település építészeti arculati kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével, és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségét.

Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel tölti el, a település képéhez illeszkedik, ízlésesen viszi azt tovább. Az ajánlások nem tekinthetők kötelezőnek, céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése.

A kézikönyv nem egy lezárt, egész, hanem egy nyílt, folytonos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy büszke lehessen rá az építtetője, a tervezője, a kivitelezője és a falu egyaránt.

A ház elválaszthatatlan kapcsolatban van a környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében elnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról, a zenén át, egészen az emberi kapcsolatokig.

„Kevés nép olyan nép van a világon, melyet annyi szenvedés és pusztítás ért, mi a magyar.

S kevés nép mondhatja el magáról azt, hogy annyi vihar után megmaradt építészeti örökségét, hagyományát meg tudta menteni és fel tudta ébreszteni, mint a magyar. Városaink közül is csak kevés őrizhette meg évszázados arcát, falvaink, a népi építészet emlékei még inkább ki voltak téve a pusztulásnak. És mégis **megmaradt sok ezer olyan épületünk, mely megmutatja számunkra a régi korokban élők értelmét, találékonyságát, és végül, de nem utolsósorban létezni akarását.**

Mert a régi kor emberei – és itt főleg a hajlékát ön maga megalkotó ősökre gondolok- ismerték és alkalmazták azt a több évezredes építési fortélyokat, melyekkel jól használható, többnyire **egészséges és főleg a környezetet, a természetet kismértékben károsító épületeket tudtak megalkotni és használni.** Természetesen voltak – és mindig lesznek is – olyan házak, lakások, melyek nem felelnek meg e kritériumoknak: de a régi kor emberei ösztönösen sokkal jobban figyeltek e tényezőkre, mint a ma építtetői, építői.

A mai kor emberei ezeket a tradíciókat elfelejtették. Ebben hibás a társadalom is, de maguk az egyes emberek is. Hiszen a modern anyagok használata, alkalmazása, azok a jogszabályok, melyek ez anyagok felhasználásra „szabtak” kénytelen –kelletlen rászorították az embereket a felejtésre.”

Mednyánszky Miklós

PORPÁC BEMUTATÁSA

A Gyöngyös-sík keleti részén, Sárvártól 10 km-re nyugatra, Bögöttől 3 km-re nyugatra található.

A falut legtöbben vasútállomásáról ismerjük. A Szombathely-Sárvár és a Szombathely-Csorna vasútvonal kereszteződésében lévő Porpác vasútállomás körülbelül 3 km-re található. A vasútállomás neve Porpác, valójában Bögöt településen található. A községet a Rátka patak szeli át.

Története: A Savariából Arrabonába vezető római hadiút porpácon halad át. Ugyanígy ismertek voltak a határban emelkedő sírhalmok, amelyekről a 20. század elején végzett feltárás alapján lehetett megállapítani, hogy a kora vaskorból származnak. Ezen kívül csak egy véletlenszerűen előkerült kőkoporsóról lehetett tudni. Porpác neve esetleg szláv származású.

Porpác az 1763-1787 –es Első Katonai Felmérésen

Először 1321-ben fordul elő Kápolnafölde határjárásában. 1329-ben a király pecöli Zarka Miklósnak adományozta. Az ekkor elvégzett határjárásban említik a római utat is (Vtteuim = öttevény néven). A középkorban sokáig a Zarka volt a fő birtokosa, velük nyilván rokonságban álló egyéb köznemesi családok is előfordulnak itt. 1548-ban Porpác Erdődy Péteré volt. Az ekkor feltűnő Nemesporpácson kiskisnemesek laktak. Utóbbi a 17. században a porpáci Darázs (Darás) családé lett. Darázs (Darás)- és Pórpórpác közigazgatásilag csak 1863-ban egyesült. A két középkori – kora újkori falucska régészeti maradványait még nem ismerjük, feltehetően a mai belterületek alatt kereshetők. A helyi hagyomány szerint a darázsporpáci Felsőtemetőben valamikor templom volt. Ennek bizonyítására még további kutatásokra van szükség.

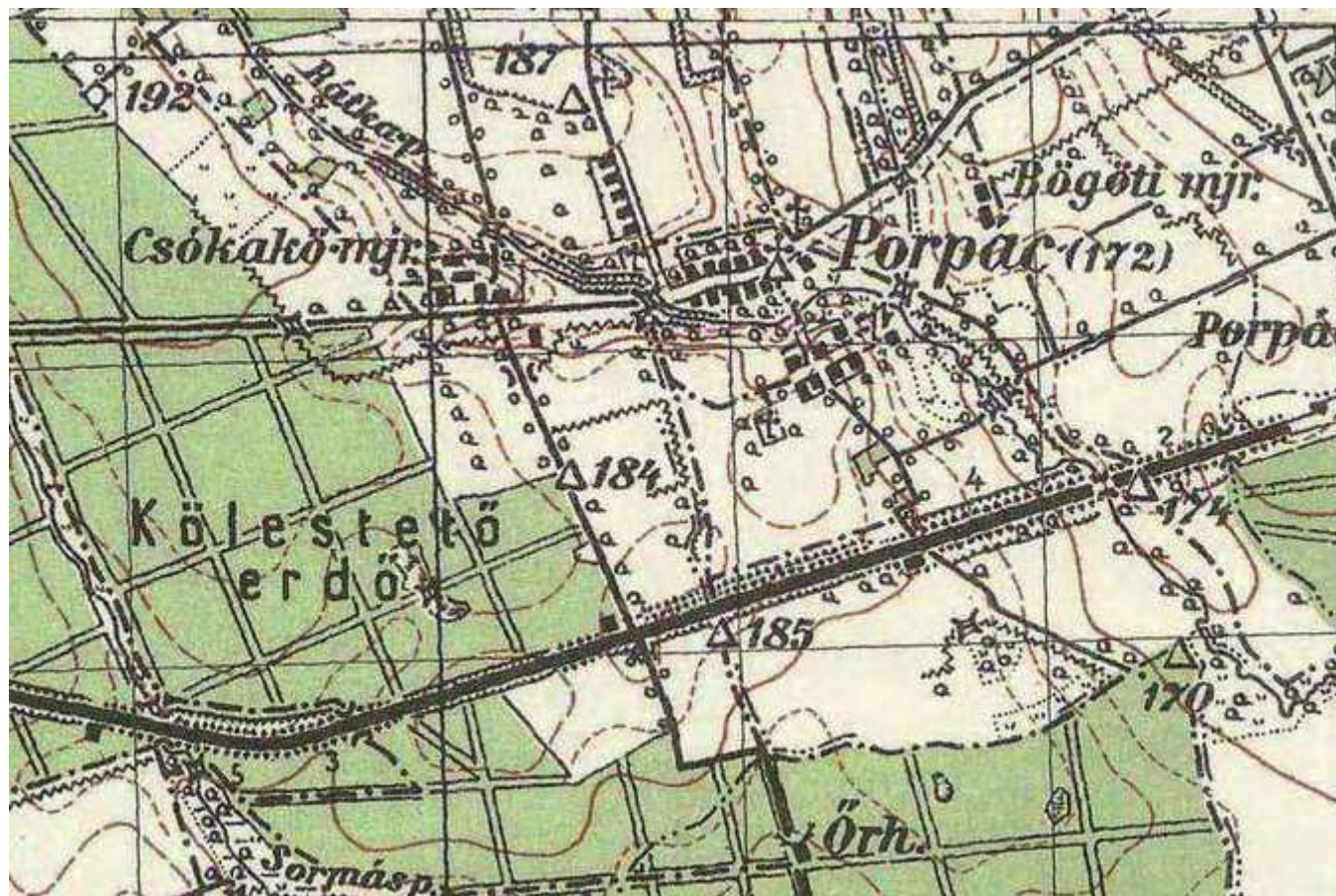
Pórpórpác: A településrész valószínűleg középkori eredetű. A gazdasági központja a ma is különálló Csókakő major volt. A majorban a található jelentős számú, ma már romos cselédlakás. A Ny-i részén pedig a gazdatiszti lakás áll.

Porpác az 1869-1887 –es Harmadik Katonai

Az északnyugati sarokban pedig korszerű gazdasági épületek sorjázna. A Csókakő major kezdete nem ismeretes, de a feltételezések szerint a 17.századig nyúlhat vissza. Pórpórpác gyakorlatilag a Rátka-patak bal partjának magaslatára települt, melyet a templom és a volt iskola zár le. Eredeti kiterjedése a Kossuth utca volt, mely a 20.század elején a Dózsa utcával bővült.

Darázsporpác urai: A porpáczi Darás família régi Vas vármegyei nemesi család volt, első ismert őse porpáczi Darás Imre volt, akinek fiait, Mátét és Vendelt 1470-ben említették egy okiratban. Darás Benedek és fiai, Darás Imre, Oarás Máté – valamint a szintén itt birtokos Porpáczy család tagjai – 1555-ben kaptak nádasdi és fogaraszöldi báró Nádasdy Tamás nádortól új adománylevelet darázsporpáci (más néven kisporpáci) birtokaikra. Rudolf király 1583-ban Darás Máténak adománylevelet állított ki a Vas vármegyei Felsőpatyra. A familia darázsporpáci birtokadományát 1748-ban Mária Terézia királynő is megerősítette. Az 1754-55-ös országos nemesi összeírás alkalmával a Darás család 12 tagját említették Vas vármegyei birtokos nemesként. Porpác község fejlődése a Vép felőli útkapcsolat felújításának elmaradásával jelentősen visszaesett, ma csak Sárvár felől érhető el a zsákfalú. Az út visszaállítására tervek készültek, anyagi forrás hiányában azonban elmaradt.

A település határában Vát községgel közösen repülőtér építését tervezték *Savaria Airport* néven. A repülőtér kérdéséről népszavazást tartottak 2009. április 5-én, melyben a többség támogatásáról biztosította a beruházást.

Az 1980-tól rendszeresek lettek a falunapok, sportnapok, felelevenedtek a régi népszokások. Értelmet kapott az értékek megóvása, az értékvédelem. Majd az 1990-ben megalakult önkormányzat vette át a megkezdett munkát, amely próbálja vonzóvá tenni a kis települést.

Porpác Sárvár környékének hagyományos építészeti stílusát magán viselő település. Hagyományos építészeti stílusát hordozó településrészei a Pór-Porpác, Darázsporpác területein találhatók. Ezek a településrészek tartalmazzák a hagyományos épületeket is.

A porpáci civil szervezetnek, és a RK egyházaknak köszönhetően a kulturális élet nagyon aktív.

A hagyományos faluközösségekre jellemző szociális háló szoros. Ez minden korosztálynak biztonságot nyújt itt Porpácon.

A következőkben először bemutatunk egy válogatást azokból az épületekből, amelyek sajátos értéküknél fogva már hosszabb ideje Porpác identitását erősítik.

Porpác egyes részeire vonatkozó építészeti előírások szem előtt tartásával elérhető, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a többi ház között, így segítsék Porpác karakterének megőrzését és tovább formálják azt.

A legutóbbi időkben épült sikeres példák illusztrálják milyen megoldások segíthetik az előbbieken megfogalmazott vágy megvalósulását.

ÖRÖKSÉGÜNK

Porpác jelenlegi római katolikus temploma 1904-ben épült Szűz Mária Szeplyőtelen Szívének tiszteletére. 1957-ben felújították a templom külsejét, 1960-ban készült el a templom kerítése, 1963-ban a kisharangot vették a hívek, 1976-ban pedig a torony borítása készült el.

Porpácon jelenleg a helyi értékvédelemre nincs rendelet.

Szeretem a temetőket. Egyszerűen és közönségesen szeretem a színeit, az őszi sárgáját, a haragoszöld tónusait, a csendjét... kezemben egy becsukott könyvvel sétálok és csodálkozom, milyen csendesek egyszerre a lármás emberek, hogy hangzik ki beszédünk a csendbe és az örökkévalóságba.

– Kosztolányi Dezső

Temető:

A porpáci temető csodálatos környezetben található. A temetőben az 1800-as évekből származó sírok is felefedezhetők, az új temető a két falurész egyesítése előtt lett kialakítva.

Kőkeresztek:

Porpác területén számos kőkereszt és szakrális szobor található.

A kőkeresztek és a szobrok helyi védelemre javasolhatók.

Vasút:

Porpác vasútállomás, amit gyerekkorunk óta ismerünk a szomszédos Bögöt területén található. Ettől függetlenül a kézikönyvben említést érdemel.

Felújítása megtörtént, jelenleg a GYSEV üzemeltetésében áll.

A vasútállomás kiszolgáló épületei komoly építészeti értéket hordoznak.

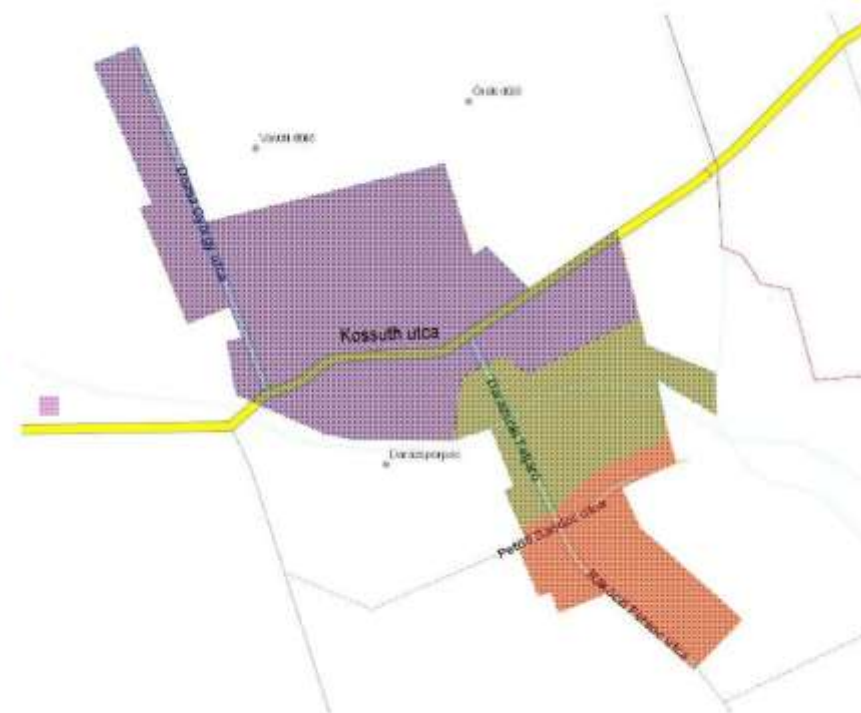
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

Porpác karakteres építésze jól tükrözi az egyes településrészek beépülésének időszakát, az építők lehetőségeit, igényeit.

A falu átutazók számára is meghatározó településrésze a Kossuth Lajos utca, korábban Pór Porpác területe. A település lakott belterülete végig falusi lakóövezet (Lf). Az utca folytatódott a Dózsa utcával, amely a 20. század elejés épült be.

A többi utca is falusi lakóövezet.

A két falurészt összekötő Darázsoki feljáró egyetlen épületének beépítése kertvárosias stílusú.

PÓR PORPÁC, NEMES VAGY DARÁZS PORPÁC

Porpác legrégebbi településrészei. A településrészek (Kossuth utca-Dózsa utca, valamint a Petőfi utca) beépítése oldalhatáros, a régi (eredeti) épületek tetője az utcára merőleges, tetőhajlásuk 37-42 fok körüli.

Az utcáfronton két ablakos, középen osztópárkánnyal tagolt, oromfalas, nem kontyolt. Időközben épületek az utcasorba utcával párhuzamos gerincű polgáriasabb házak is, később sátortetős „kockaházak” is. A beépítés viszont végig utcafronti és oldalhatáros. A Kossuth utca, a Dózsa utca és a Petőfi utca utcaképe szép egységes.

DARÁZSOKI FELJÁRÓ-TEMLŐM UTCA

Porpác két régi településrésze közötti átjáró. Épületek egészen az ezredfordulóig nem voltak rajta, ekkor épült 1 db kertvárosias stílusú laza beépítéses családi ház gyönyörű sövény kerítéssel..

CSÓKAKŐ MAJOR: „VÁR ÁLLOTT S MOST KŐHALOM”

Porpác történetének meghatározó része volt, mára pusztulat és nyomorúság. A majorban mindössze néhány lakás található.

AJÁNLÁSOK

Ebben a fejezetben található ajánlások a településkép minőségi formálásához szolgálnak építészeti útmutatóul.

Az itt következő ajánlások részletezik a beépítési módokat, az épület telepítését. Az épület tömegformálását, az anyaghasználatot, a kertek, kerítések kialakítását. A magassági, tetőhajlási viszonyokat, színeket, anyagválasztásokat.

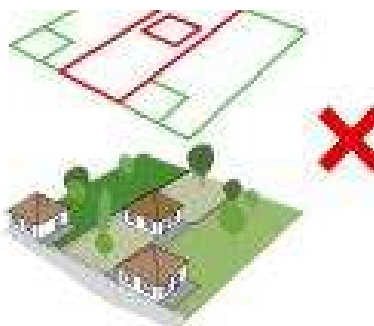
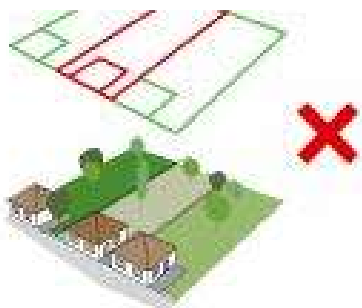
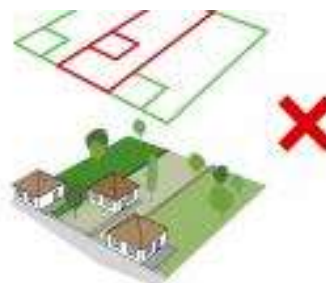
A két régi településrész népi építészeti stílusjegyeit az alábbiakban foglaljuk össze:

- földszintes főépület
- egy traktusos 6-7 méter széles homlokzat
- kontyolt tetős épület az utcafront felé
- egyszerű, sima nyeregtető 37-42 fokos tetővel, égetett agyagcserép fedéssel

- fehér, vagy világosszínű homlokzat, vakolatkeretekkel
- nyerstégla falazott kémény, téglakéményfejjel, téglafedkövel
- az antracit színű kő megkő jelenik a lábcsatlakozásban, illetve a falban is
- függőleges arányú kis nyílások, a homlokzaton szimmetrikusan elhelyezkedve
- tömör és nyílással áttört felületek aránya hangsúlyosan a tömör felületek irányába tolódik el (kivéve a tornác esetében, de tornác nem nagyon jellemző)

PÓR PORPÁC, DARÁZS PORPÁC

TELEPÍTÉS:

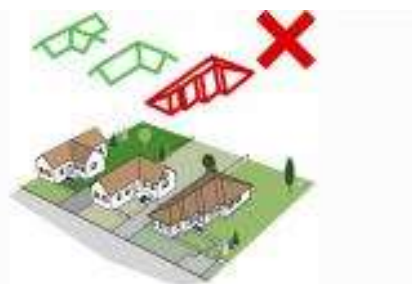
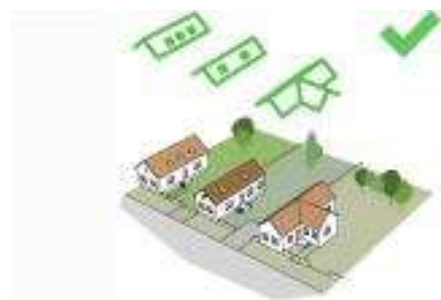
A településrészekben a családi házak telepítése oldalhatáron álló, utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, valamint a túlzottan hátrahúzott épület építése nem javasolt. A beépítés oldalhatáron álló, a ház mögött növényzettel kialakított kert található.

ÉPÜLETEK MAGASSÁGA

Porpác e településrészein az épületek magassága hasonló.

A tervezett új építéseknel a túl magas épület építése indokolatlan, az épületek nem illeszkednek az utcaképbe,

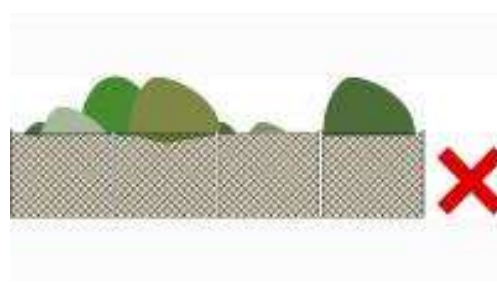
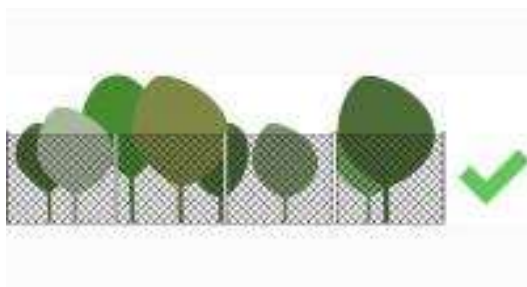

TETŐHAJLÁSSZÖG

A tetőhajlásszög 30 és 45 fok közötti. A túl lapos, vagy túl merdek tető nem javasolt. Az új épület illeszkedjen a szomszédos épületek tetőhajlásszögéhez.

TETŐFORMA

Az egyszerű tetőformájú épületek közé ne épüljön tördelt, kontyolt tetős épület, az új épület illeszkedjen a meglévő épületek tetőformájához.

SZÍNEK

Porpác ezen településrészén a homlokzati színeképzés változatos, de visszafogott. Javasolt a dörzsölt vakolat, látszó téglaburkolat, illetve az szürke színű kő alkalmazása. Nem elfogadott a rikító színhasználat, a fényes fémlemezfedés és burkolat.

Tetőn a kék-zöld színek, homlokzaton a sötét színű vakolatok kerülendők.

KERÍTÉSEK

Porpác ezen településrészén áttört, utcafronti beépítés esetén tömör kerítés alkalmazandó.

Porpácon az áttört kerítés, illetve utcafronti beépítésnél a tömör keírés a jellemző.

Anyagukat tekintve igényes kovácsoltvas, vagy egyszerű fa kerítések, de a drótfonat növénytakarással is jellemző.

Célszerű az áttört kerítés építése, de a régi településrészekben –Kossuth és Petőfi utca- a tömör, kő vagy nyerstégla kerítés is elfogadott.

ABLAKOK

A szép, arányos ablak kedvezően befolyásolja a homlokzat arányosságát, megjelenését.

A múltban az ablakok kisebbek voltak, általában szimmetrikusan helyezkedtek el a homlokzaton. A mai szélesebb, aránytalan ablakok sokszor idegenül hatnak a homlokzaton. Az utcaképet az oromfal kedvezően befolyásolja, az oromfalra tervezett garázskapu képe viszont kedvezőtlen. Törekedjünk a garázskapu oldal, vagy hátsó homlokzati elhelyezésére.

Általános szabály, hogy az ablakoknál törekedjünk a függőleges irányú nyílásokra.

RÉSZLETEK

Az egyszerű, de igényes, jól kitalált és megfelelően megépített részletek teszik az épületet tökéletessé. Egy burkolat, eresz, ablakkeretezés, tetőcsatlakozás, párkány megfelelően elkészítve diszítóelemként működik.

Porpác történeti építészetének legfontosabb elemei a kő és a tégl, ami nyers felületként, vakolva, idomtéglaaként és különböző felületekkel jelenik meg.

Az apró részletek kidolgozása az épületet igényessé, nagyvonalúvá, tökéletessé teszi.

JÓ PÉLDÁK

Új családi ház a két településrész határán.

Telepítése, anyaghasználata rendkívül kedvező.

Szerencsésen alkalmazza a modern, egyszerű formákat a hagyományos településen, megsem hivalkodó, nem rivalizál.

Kerítése révén szinte beleolvad a környezetébe.

26 Utcák, terek, parkok

UTCÁK TEREK PARKOK

Virágos, zöld, szinte ligetes utcák Porpác településképeinek meghatározó elemei, hozzátartoznak az élhető, esztétikus, balátságos településképek.

A fásított parkok, közterek, a falut övező erdők a falu tüdejét jelentik.

A közterületek beültetését különös gonddal kell készíteni, fa ültetésnél ki kell kérni az Önkormányzat engedélyét.

Légkábelek alá nem célszerű magas fát ültetni.

A közút burkolata mellett védőtávolságot kell tartani.

Az épületek telepítésénél figyelembe kell venni, hogy a növénytakarást célszerű saját területen elhelyezni, ne a közművek elhelyezésére szolgáló közterületet használjuk erre.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az épületek funkcióját meghatározó feliratok, cégérek a homlokzatok közterületi látványát meghatározó eleme. Kialakításuknál mind színben, mind formában alkalmazkodni kell a homlokzathoz, illeszkednie kell a környezetéhez, különösen a védett építmények környezetében.

Porpác közterületre reklámtáblák nem, csak a 104/2017. Kormányrendelet szerinti utcabútorok helyezhetők el.

Probléma, hogy a megszűnt vállalkozások gondozatlan, kint felejtett reklámtáblái rontják a településképet. Az önkényesen, akár magánterületre kirakott reklámtáblák kavalkádja ronthatja a település kedvező képét.

A településképi rendeletben ennek a szabályozása szükséges.

IMPRESSZUM

PORPÁC KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Porpác honlapcíme: www.porpac.hu

Sitke e-mailcíme: polg.porpac@gmail.com

Sitke postai címe: Porpác, Kossuth utca 1.

Telefon: 06/20 9830783

Polgármester: Tóth Teodóra Erzsébet

polgarmester emailcíme: polg.porpac@gmail.com

Főpítész: Puklerné Kovács Erika

Főépítész emailcíme: eri@archit.hu

SZERKESZTETTE: Puklerné Kovács Erika

SZÖVEG: Puklerné Kovács Erika

FOTÓ: Pukler Zoltán, Puklerné Kovács Erika

GRAFIKAI TERVEZÉS: Lehner Lajos Tudásközpont

Porpác, 2017. október hó

